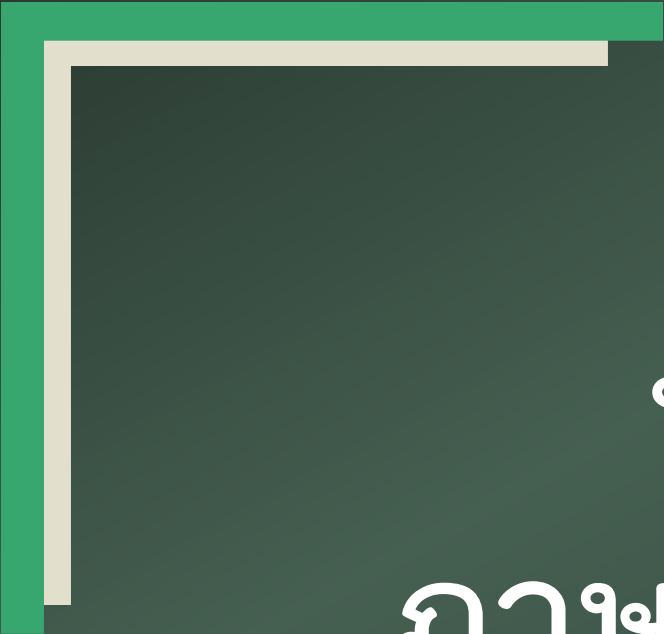

THS1101

หลักภาษาและ ภาษาศาสตร์ภาษาไทย

อ.กฤติกา พลเกิด

THE INTERNATIONAL PHONETIC ALPHABET (revised to 2020)

CONSONANTS (PULMONIC)

© 2020 IPA

	Bilabial	Labiodental	Dental	Alveolar	Postalveolar	Retroflex	Palatal	Velar	Uvular	Pharyngeal	Glottal
Plosive	p b			t d		ʈ ɖ	c ɟ	k ɡ	q ɢ		ʔ
Nasal	m	ɱ		n		ɳ	ɲ	ŋ	ɴ		
Trill				r					ʀ		
Tap or Flap				ɾ		ɽ					
Fricative	ɸ β	f v	θ ð	s z	ʃ ʒ	ʂ ʐ	ç ʝ	x ɣ	χ ʁ	ħ ʕ	h ɦ
Lateral fricative				ɬ ɮ							
Approximant		ʋ		ɹ		ɻ	j	ɰ			
Lateral approximant				l		ɭ	ʎ	ʟ			

Symbols to the right in a cell are voiced, to the left are voiceless. Shaded areas denote articulations judged impossible.

CONSONANTS (NON-PULMONIC)

Clicks	Voiced implosives	Ejectives
ʘ Bilabial	ɓ Bilabial	ʼ Examples:
ǀ Dental	ɗ Dental/alveolar	ɓʼ Bilabial
ǃ (Post)alveolar	ɟ Palatal	ɗʼ Dental/alveolar
ǂ Palatoalveolar	ɡ Velar	ɡʼ Velar
ǁ Alveolar lateral	ɠ Uvular	ɠʼ Alveolar fricative

OTHER SYMBOLS

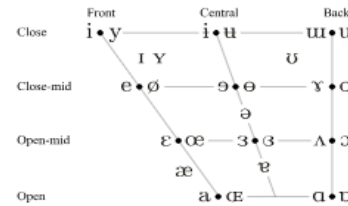
ʍ Voiceless labial-velar fricative	ɹ̥ Alveolo-palatal fricatives
ʋ Voiced labial-velar approximant	ɹ̥ Voiced alveolar lateral flap
ɰ Voiced labial-palatal approximant	ɹ̥ Simultaneous ʃ and x
ʜ Voiceless epiglottal fricative	Affricates and double articulations can be represented by two symbols joined by a tie bar if necessary.
ʕ Voiced epiglottal fricative	
ʡ Epiglottal plosive	

DIACRITICS

Voicless	n̥ d̥	Breathy voiced	b̤ a̤	Dental	t̪ d̪
Voiced	s̤ t̤	Creaky voiced	b̰ a̰	Apical	t̪̺ d̪̺
Aspirated	tʰ dʰ	Lingualized	t̺ d̺	Laminal	t̺̻ d̺̻
More rounded	ɔ̹	Labialized	tʷ dʷ	Nasalized	ẽ
Less rounded	ɔ̜	Palatalized	tʲ dʲ	Nasal release	d̪ⁿ
Advanced	u̟	Velarized	t̟ d̟	Lateral release	d̪ˡ
Retracted	e̠	Pharyngealized	t̠ d̠	No audible release	d̪̚
Centralized	ẽ	Velarized or pharyngealized	ɫ		
Mid-centralized	ẽ̞	Raised	e̝ (ɹ̝ = voiced alveolar fricative)		
Syllabic	ɱ̩	Lowered	e̞ (β̞ = voiced bilabial approximant)		
Non-syllabic	ɱ̥	Advanced Tongue Root	e̘		
Rhoticity	ɹ̥ ɹ̥̥	Retracted Tongue Root	e̙		

Some diacritics may be placed above a symbol with a descender, e.g. ɲ̥̰

VOWELS

Where symbols appear in pairs, the one to the right represents a rounded vowel.

SUPRASEGMENTALS

ˈ Primary stress	ˈfoʊnəˈtɪkəl
ˌ Secondary stress	
ː Long	eː
ˑ Half-long	eˑ
˚ Extra-short	e˚
˘ Minor (foot) group	
˙ Major (intonation) group	
ˌ Syllable break	ˌtɪ.ɹɛkt
ˌ Linking (absence of a break)	

TONES AND WORD ACCENTS

LEVEL	CONTOUR
ẽ̥ ˥ Extra high	ẽ̥ ˨ Rising
ẽ̥ ˧ High	ẽ̥ ˩ Falling
ẽ̥ ˦ Mid	ẽ̥ ˧ High rising
ẽ̥ ˧ Low	ẽ̥ ˩ Low rising
ẽ̥ ˨ Extra low	ẽ̥ ˩ Rising-falling
˩ Downstep	˩↗ Global rise
˩ Upstep	˩↘ Global fall

เสียงและลัทอักษร

เสียงและสัทอักษร

สัทอักษร (phonetic alphabet) คือ อักษรที่ใช้เขียนแทนเสียงในการทำวิจัยทางสัทศาสตร์ เพื่อศึกษาหาระบบเสียงของภาษาใดภาษาหนึ่งหรือภาษาถิ่นต่าง ๆ

จรัลวิไล จริญญาโรจน์ (2548: 193) ได้อธิบายเกี่ยวกับสัทอักษรสากลไว้ว่า สัทอักษรสากล(International Phonetic Alphabet: IPA) คือ สัทอักษรชุดหนึ่งที่พัฒนาโดยสมาคมสัทศาสตร์สากลเมื่อปี ค.ศ. 1886 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป็นสัญลักษณ์มาตรฐานสำหรับการแทนเสียงพูดในทุกภาษาโดยยึดหลักว่าจะใช้รูปอักษร 1 รูป แทนหน่วยเสียง 1 หน่วยเสียง นักภาษาศาสตร์ใช้สัทอักษรสากล เพื่อแทนหน่วยเสียงต่างๆ ที่อวัยวะออกเสียงของมนุษย์สามารถเปล่งเสียงได้ โดยแทนหน่วยเสียงแต่ละหน่วยเสียงด้วยสัญลักษณ์เฉพาะที่ไม่ซ้ำกัน

สัทวิทยา/ระบบเสียง (phonology)

สัทวิทยา เป็นวิชาที่ศึกษาหน้าที่ของเสียงพูดในระบบเสียงของภาษาหนึ่ง ๆ

หน่วยเสียงและเสียงย่อย

- **หน่วยเสียง (phoneme)** หมายถึง เสียงที่มีหน้าที่แยกความหมายของคำ นักภาษาศาสตร์กำหนดให้เขียนสัญลักษณ์แทนหน่วยเสียงอยู่ในเครื่องหมาย / /
- **หน่วยเสียงย่อย (allophone)** หมายถึง เสียงแปรต่าง ๆ ของหน่วยเสียงเดียวกัน ไม่ได้แยกความหมายของคำ จึงถือว่าเสียงแปรเหล่านี้ไม่มีหน้าที่สำคัญในระบบเสียงของภาษา

หน่วยเสียงแบ่งเป็น 2 ประเภท

- หน่วยเสียงหลัก (segmental phoneme) เป็นหน่วยเสียงที่มีลักษณะเด่นเฉพาะตัว สามารถปรากฏได้ตามลำพัง คือ แยกออกจากหน่วยอื่น ๆ ได้โดยเด็ดขาด ได้แก่ เสียงพยัญชนะและเสียงสระ
- หน่วยเสียงพิเศษ (supra-segmental phoneme) เป็นหน่วยเสียงที่ทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของหน่วยเสียงอื่น เพราะไม่สามารถแยกเปล่งเสียงได้โดยลำพัง ได้แก่ เสียงวรรณยุกต์ การลงน้ำหนัก และทำนองเสียง เป็นต้น

การวิเคราะห์หน่วยเสียง

- คู่เทียบเสียง (minimal pair) หมายถึง คำสองคำ ที่มีเสียงแตกต่างกันเพียงเสียงเดียวและมีความหมายแตกต่างกัน
- การแจกแจงแบบสับหลัก (complementary distribution) หมายถึง เสียงสองเสียงหรือมากกว่าที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันทางสัทศาสตร์ และเกิดขึ้นในตำแหน่งเฉพาะของแต่ละเสียง หรือ ณ ที่ที่เสียงหนึ่งปรากฏ อีกเสียงหนึ่งจะไม่ปรากฏ
- การแปรอิสระ (free variation) หมายถึง เสียงสองเสียงหรือมากกว่าเกิดขึ้นในตำแหน่งเดียวกันสามารถนำมาหาคู่เทียบเสียงได้ แต่เสียงนั้นไม่แยกความหมายของคำ ถือว่าเสียงสองเสียงนั้นเป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียงเดียวกัน

การวิเคราะห์หน่วยเสียง

1. เก็บรวบรวมข้อมูลทางภาษา
2. ทำแผนภูมิของเสียง
3. หาคู่เสียงที่น่าสงสัย
4. พิจารณาหาหน่วยเสียง

การวิเคราะห์หน่วยเสียง

ตัวอย่างคู่เทียบเสียง

ภาษาไทย

[ma:]

มา

[pa:]

ปา

[ja:]

ยา

เสียงพยัญชนะต้น คือ [m] [p] [j] เป็นเสียงที่เกิดในสิ่งแวดล้อมเดียวกันแล้วทำให้ความหมายต่างกัน จึงถือว่าเป็นหน่วยเสียง /m/ /p/ /j/

การวิเคราะห์หน่วยเสียง

ตัวอย่างการแจกแจงแบบดับหลัก

ภาษาอังกฤษ

Speak	Spark
Peak	Park
Spin	Stop
Pin	Top
Steam	Stap
Team	Tap

- เสียง [p] และ [t] ปรากฏในพยางค์ที่ไม่มีเสียงเน้นหนัก หรือเมื่อตามเสียง [s] เช่น speak spark spin stop ส่วนเสียง [p^h] และ [t^h] จะปรากฏเมื่อเป็นพยัญชนะต้นและพยางค์ที่มีเสียงเน้นหนัก เช่น peak park top tap ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า [p] และ [p^h] เป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียงเดียวกัน คือ หน่วยเสียง /p/ ส่วนเสียง [t] และ [t^h] ก็เป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียงเดียวกัน คือ หน่วยเสียง /t/
- เสียงที่เกิดในสภาพที่มีการแจกแจงแบบลับหลักนี้ จะต้องเป็นเสียงที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันทางสัทศาสตร์ เช่น [p] และ [p^h] ต่างก็เป็น เสียงกัก ริมฝีปาก อโฆษะ เหมือนกัน แต่ต่างกันที่ [p] เป็นเสียงกักสถิต (ไม่มีลม) ส่วน [p^h] เป็นเสียงกัก ธนิต (มีลม)

การวิเคราะห์หน่วยเสียง

การแปรอิสระ

[sǎ:m] สาม (เสียงเสียดแทรกฐานปุ่มเหงือก)

[ʂǎ:m] สาม (เสียงเสียดแทรกลิ้นม้วน)

[sǎ:m] สาม (เสียงเสียดแทรกฐานฟัน)

[s¹ǎ:m] สาม (เสียงเสียดแทรกข้างลิ้น)

เสียง [s] [ʂ] [s̺] [s¹] เกิดในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน แต่ความหมาย
คงเดิม จึงถือว่าเป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียงเดียวกัน คือ หน่วยเสียง
/S/

ระบบเสียงภาษาไทย

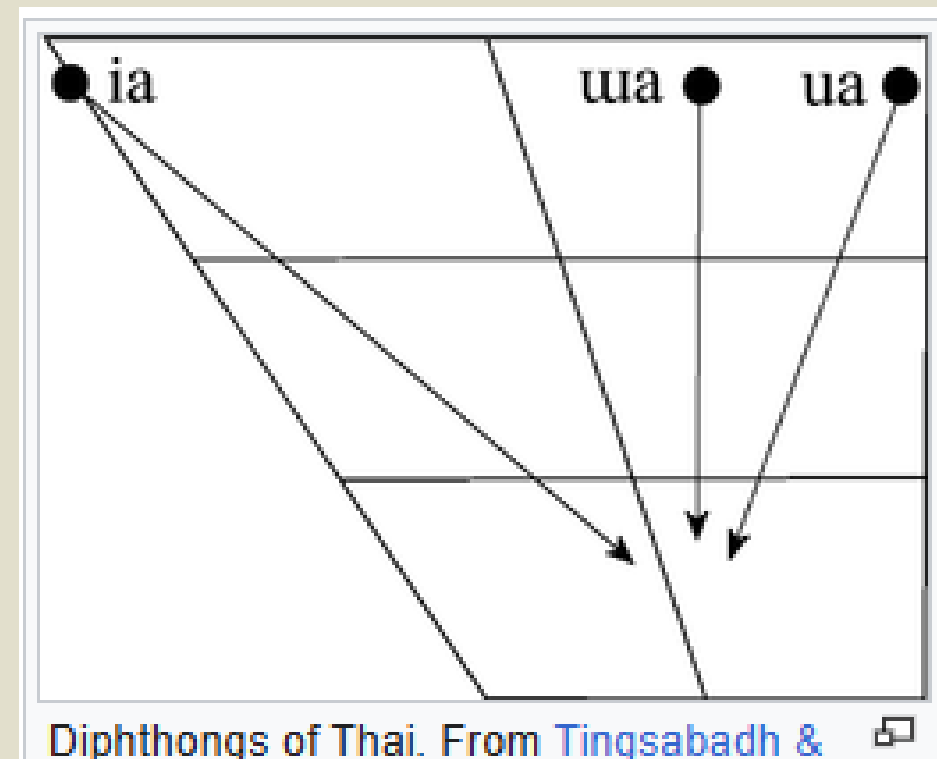
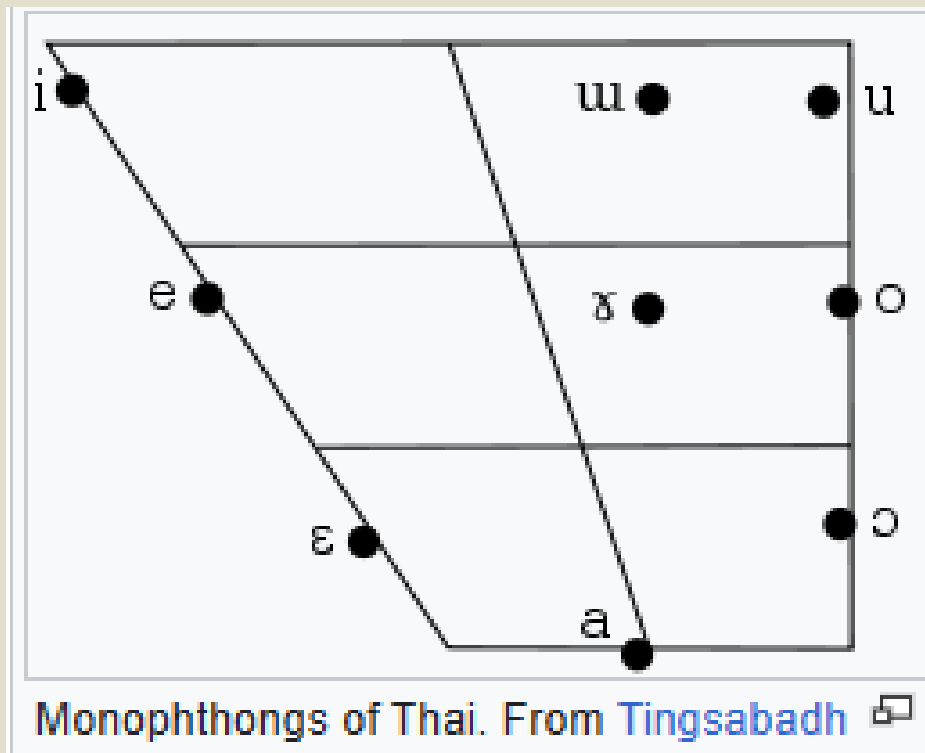
ฐานที่เกิดเสียง ลักษณะ การออกเสียง	ริมฝีปากทั้งสอง (bilabial)	ริมฝีปากล่าง-ฟันบน (labio-dental)	ปุ่มเหงือก (Alveolar)	หลังปุ่มเหงือก (post-alveolar)	เพดานแข็ง (palatal)	เพดานอ่อน (velar)	เส้นเสียง (glottal)
เสียงระเบิด (plosive) ไม่ก้อง ไม่มีลม ไม่ก้อง มีลม ก้อง ไม่มีลม	p p ^h b		t t ^h d			k k ^h	ʔ
เสียงกึ่งเสียดแทรก (affricate) ไม่ก้อง ไม่มีลม ไม่ก้อง มีลม				tʃ - c tʃ ^h - ch			
เสียงนาสิก (nasal) ก้อง	m		n			ŋ	
เสียงเสียดแทรก (fricative) ไม่ก้อง		f	s				h
เสียงข้างลิ้น (lateral) ก้อง			l				
เสียงกระดกลิ้น (tap) ก้อง			r				
เสียงเปิด/อัมสระ (approximant) ก้อง	w				j		

การบรรยายเสียงพยัญชนะ

[p] ป เสียงพยัญชนะระเบิด ฐานริมฝีปาก ไม่ก้อง ไม่มีลม

[t] ต ฏ เสียงพยัญชนะระเบิด ฐานปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ไม่มีลม

หน่วยเสียงสระ

การบรรยายเสียงสระ

ส่วนของลิ้น/ความสูง/ลักษณะริมฝีปาก/ความสั้น - ยาว

/i/ ลิ้นส่วนหน้า ยกสูง ริมฝีปากเหยียด เลียงสั้น

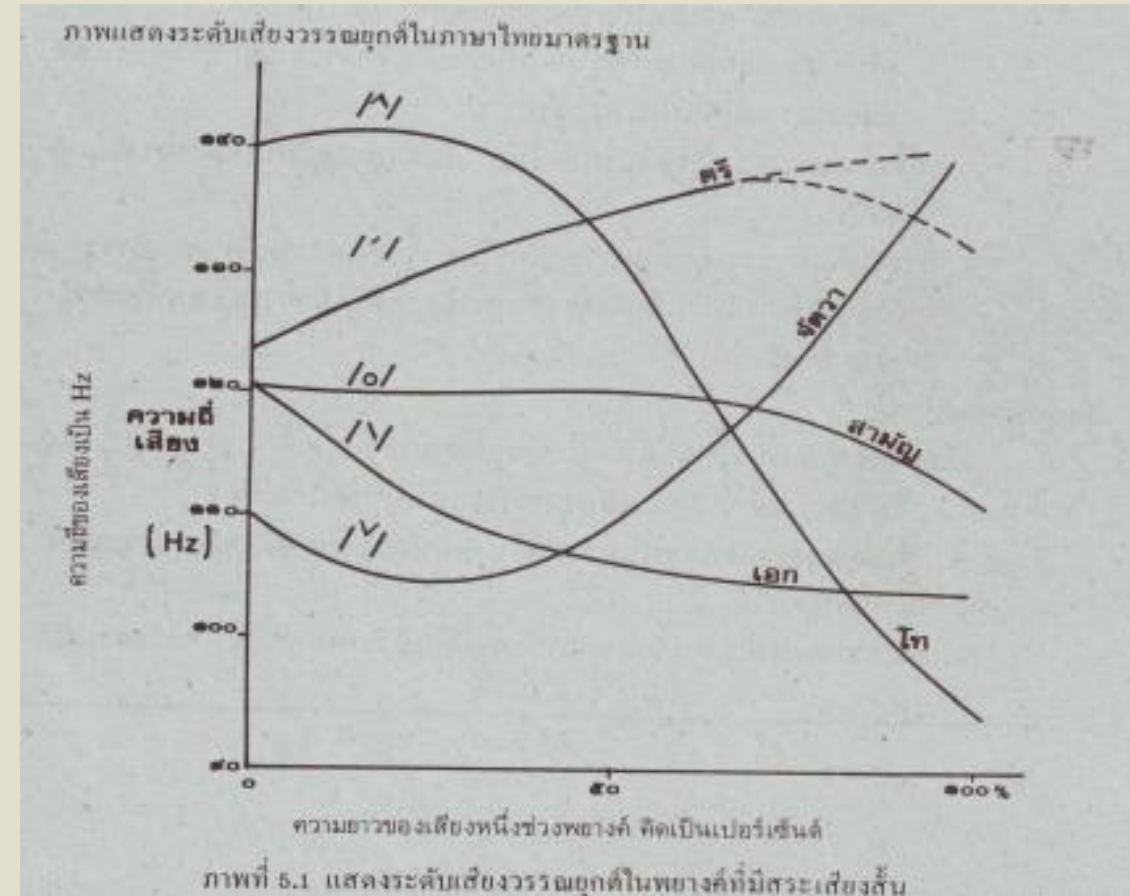
	Front		Central		Back	
	short	long	short	long	short	long
Close	/ɪ/ อี	/i:/ อี	/ʊ/ อุ	/u:/ อุ	/ʊ/ อุ	/u:/ อุ
Mid	/e/ เอะ	/e:/ เอ	/ɜ/ เออะ	/ɜ:/ เอ	/ɔ/ โอะ	/o:/ โ
Open	/ɛ/ แอะ	/ɛ:/ แ	/a/ -อะ, -ะ	/a:/ -า	/ɔ/ โอะ	/ɔ:/ -อ

หน่วยเสียงวรรณยุกต์

- เสียงวรรณยุกต์แบบคงที่ (level tone)
- เสียงวรรณยุกต์แบบเปลี่ยนระดับ (contour tone)

หน่วยเสียงวรรณยุกต์

- เสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยมาตรฐาน
 - เสียงวรรณยุกต์กลาง-ระดับ ✓ สามัญ
 - เสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ระดับ ✓ เอก
 - เสียงวรรณยุกต์กลาง-ตก ✓ โท
 - เสียงวรรณยุกต์สูง-ขึ้น ✓ ตรี
 - เสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น ✓ จัตวา

โครงสร้างพยางค์ในภาษาไทย

- $C(C)V^TC$ เช่น กิน $/kin/$ กลับ $/klàp/$
- $C(C)V:TC$ เช่น ขาน $/khǎ:n/$ เขียน $/khiǎn/$

ทบทวนความรู้

ให้ นศ. บรรยายเสียงพยานชนะ และสระ ในภาษาไทย